

EVOLUCIÓ DE FUTUR

Previsiblement, l'any 2010 el creixement econòmic serà negatiu.

L'any 2009 s'ha produït un ajust ràpid i molt intens de l'economia, amb el descens més important en els últims trenta anys de l'activitat econòmica i la consegüent caiguda de l'ocupació. És previsible que en conjunt, com a mitjana anual, el 2010 el creixement econòmic sigui negatiu, tot i que la comptabilitat nacional avança ja des de mitjan any una certa recuperació, que serà inevitablement lenta i molt gradual, però que necessàriament hauria de pivotar més sobre les branques d'activitat més productives i les de més potencial de generació d'ocupació. El baix creixement de la productivitat ha estat un dels grans dèficits del patró de creixement durant el darrer cicle expansiu de l'economia i la crisi actual ha posat en evidència que la seva millora serà precisament una de les pedres angulars que acabarà dirimint quan i com de reforçada podrà encarar l'economia catalana una senda de creixement sostenible i generadora d'ocupació. Aquest fet és una condició necessària a mitjà i llarg termini per incrementar la competitivitat exterior de l'economia catalana.

La recuperació econòmica estarà associada a tres factors fonamentals: la resolució positiva dels desequilibris del sistema financer; la diversificació i reorientació de l'estructura productiva; l'adopció de reformes estructurals que facilitin el creixement de la productivitat total dels factors.

No obstant això, la viabilitat de l'escenari de recuperació estarà ineludiblement associada a tres factors fonamentals i, alhora, complementaris: la resolució positiva de les incerteses i els desequilibris que afecten el sistema financer —que continuaran constrenyent, per la manca de crèdit, de manera molt seriosa l'activitat econòmica durant l'any 2010—; la diversificació i reorientació de l'estructura productiva, i, per acabar, i no menys important, l'adopció de reformes estructurals que facilitin i incentivin el creixement de la productivitat total dels factors. Tot i això, la retirada dels estímuls a l'economia pot dificultar la sortida de la crisi, la recuperació econòmica i la creació d'ocupació.

En el moment d'aprovació d'aquesta Memòria, el procés de diàleg social tripartit per tal de consensuar una reforma laboral ha acabat sense acord. El Govern ha aprovat una reforma que ha estat valorada com a insuficient per les organitzacions empresarials i de manera negativa pels sindicats. Aquests últims han convocat una vaga general per a la tardor. És previsible que també s'adoptin reformes en el marc del Pacte de Toledo, que s'haurien de fer amb el màxim consens polític i social. Durant el 2010 estem assistint a una reestructuració del sistema financer. Així mateix, és necessària una reforma de la regulació dels mercats de productes i serveis que elimini les rigideses regulatòries i institucionals que redunden innecessàriament en un increment dels costos i alteren la competència entre empreses.

Pel que fa a l'estructura productiva, sense qüestionar la necessitat d'un canvi en el model de creixement (plantejat ja de manera recurrent i que només serà factible a mitjà i llarg termini), es constata que, en els darrers dos anys, la mateixa crisi ha provocat un cert ajust del mapa sectorial de la producció, colpejant especialment l'ocupació i la generació de valor afegit als sectors de la construcció residencial, immobiliari i a bona part de la indústria manufacturera. Aquesta evolució ha propiciat l'increment de la productivitat aparent del treball i la reducció tant de la temporalitat en el mercat de treball com dels costos laborals unitaris, tot i que és evident que aquests resultats s'han produït per una via no desitjable ni desitjada com és la forta destrucció d'ocupació. Però també és cert que aquest procés s'està saldant, entre d'altres, amb una pèrdua de pes de sectors de més baix creixement de la productivitat i que la distribució sectorial de l'activitat o el *mix* productiu resultant d'aquest ajust és més compatible amb l'objectiu i la necessitat de mantenir en el futur creixements estables de la productivitat i, per extensió, de la competitivitat de l'economia.

En aquest *mix* sectorial, hi ha determinades tipologies d'activitats que previsiblement poden tenir un major potencial de creixement futur i, en conseqüència, poden ser especialment rellevants per encetar un camí de recuperació a mitjà termini. Destaca, en primer lloc, el conjunt de branques d'activitat amb més contingut tecnològic com ara la biotecnologia; la fabricació de maquinària i material elèctric; les energies renovables; el tractament de residus; l'aeroespacial; la informàtica, i les telecomunicacions i determinades activitats de serveis avançats a les empreses. En segon lloc, activitats molt permeables al comerç exterior i molt sotmeses al procés de globalització —química, fabricació de maquinària i material elèctric i una part significativa del sector agroalimentari, i dins del terciari, els serveis a les empreses i financers. Addicionalment, i amb independència de l'especialització productiva, hi ha sectors d'activitat —considerats tradicionals— que presenten un bon posicionament en intensitat en R+D en relació amb la UE i amb la resta de l'Estat, com són el tèxtil o l'alimentació i on a més disposem d'una especialització productiva més elevada. El dinamisme d'aquest ventall d'activitats podria contribuir de manera significativa a la consolidació del sector exterior com a contribuïdor net al creixement de l'economia, a diferència del que ha succeït en el darrer cicle expansiu.

Altres factors que poden dificultar l'escenari de recuperació: la retirada dels estímuls del sector públic a l'economia; la continuïtat de l'ajust de l'economia a nivell internacional; els dèficits fiscals excessius i les possibles tensions en l'evolució dels preus.

Això no obstant, hi ha altres factors que poden dificultar l'escenari de recuperació l'any 2010.

En primera instància cal ser conscients que l'ajust a escala internacional es pot haver produït encara de manera parcial. La gran quantitat d'ajudes que s'han concedit i les polítiques anticíclics han fet que en molts països la correcció de la producció no s'hagi traduït en un empitjorament significatiu del mercat de treball. Molts països han presentat evolucions de la productivitat aparent del treball negatives. No obstant això, aquesta estratègia, encaminada a consolidar la capacitat productiva en moments d'adversitat, només esdevé eficaç en la mesura que la recuperació permeti reprendre nivells de producció similars als anteriors a la crisi. En aquest context, caldrà veure si les ajudes, especialment aquelles que fomenten directament o indirecta l'activitat econòmica, es podran mantenir. Si no fos així, la recuperació global podria perillar.

D'altra banda, els estímuls destinats a sostenir la demanda també es retiraran. La discussió raurà en la major o menor velocitat de la seva retirada. De fet, tant les polítiques d'estímul a la demanda com les de consolidació de l'oferta abans esmentades acaben a la llarga generant deute i accentuant els dèficits fiscals. La necessitat de mantenir equilibris fiscals es traduirà, d'ara endavant, en retallades dels estímuls esmentats prèviament. Entra, doncs, dins de l'esfera d'allò possible que la recuperació, per la via de la demanda, també es debiliti en la mesura que es redueixin els estímuls, obligats per dèficits fiscals que es puguin considerar excessius. Aquest escenari podria propiciar una nova frenada del creixement i la repuntada de l'atur, o bé una pressió deflacionista provinent del mercat de treball, en aquells casos en què entrem en un context de retallada progressiva de salaris.

Finalment, cal assenyalar que els ajuts públics cap al sistema financer no han arribat suficientment a l'economia real. La millora de finançament derivada de les mesures públiques no pot quedar-se només en els bancs i les caixes, ha d'arribar a les empreses i les famílies.

Quant als comptes del sector públic, a Catalunya, i seguint la línia dels estímuls esmentada anteriorment, els pressupostos aprovats l'any 2010 presenten un marcat caràcter anticíclic —amb un creixement nominal de la despesa del 7,2% en termes homogenis respecte del 2009—, amb la voluntat de mantenir les polítiques socials i la protecció als sectors més vulnerables de la societat. Tanmateix, els esdeveniments en els mercats financers internacionals els primers mesos del 2010 i les mesures de consolidació fiscal de les administracions públiques, que com a resposta davant d'aquesta situació han establert el Govern central —a través del Reial decret llei 8/2010, de 20 de maig, pel qual s'adopten mesures extraordinàries per a

la reducció del dèficit públic—, i el Govern de la Generalitat —a través del Decret llei 3/2010, de 29 de maig, de mesures urgents de contenció de la despesa i en matèria fiscal per a la reducció del dèficit públic—, han canviat el mapa plantejat i fan preveure menys contribució directa de les administracions públiques al creixement de l'economia catalana. Malgrat tot, també planteja incerteses en relació amb els seus efectes directes sobre la demanda interna per la repercussió que la reducció de les rendes salarials del sector públic pugui tenir sobre la contenció del consum.

Finalment, serà important seguir l'evolució dels preus. La progressiva represa del creixement de les economies emergents mantindrà una pressió a l'alça de la demanda de productes bàsics, ja siguin energètics o no. Aquesta tensió en la demanda de productes de baixa elasticitat implicarà possiblement un progressiu augment dels seus preus. A Catalunya, aquesta evolució dels preus dels productes bàsics es pot traduir en una progressiva inflació de costos. Si s'acabés consolidant una depreciació significativa de l'euro, aquest progressiu encariment de les matèries primeres s'intensificaria a Catalunya.

Serioses dificultats per assolir els objectius del Pacte nacional per a la recerca.

En el context actual, més que mai, la recerca, el desenvolupament i la innovació (R+D+I), les infraestructures i el model energètic i de sostenibilitat continuen sent factors clau i estratègics que ofereixen clars avantatges comparatius i competitius a l'economia.

Així, a Catalunya, pel que fa a l'R+D+I, si les despeses internes en recerca i desenvolupament creixessin prop del 8%, per sota del creixement de l'any 2008, es podria aconseguir l'objectiu del Pacte nacional per a la recerca i la innovació en matèria d'R+D que consisteix a situar l'any 2010 les despeses internes en R+D en el 2% del PIB, tot i que aquesta fita s'assoliria, en gran part, com a conseqüència de la reducció del PIB. Assolir aquest objectiu implicaria que la inversió en R+D s'ha considerat una despesa clau per poder millorar la competitivitat de l'economia catalana. De tota manera, és un objectiu prou difícil d'assolir, atès que la despesa pública, motor del creixement de l'R+D durant els darrers anys, difícilment podrà continuar mantenint la mateixa intensitat. Tot i això, el desplegament de la nova estructura de governança de l'R+D i l'aprovació del nou Pla de recerca haurien de millorar l'eficiència de la despesa pública en aquest camp.

Es mantindrà la tendència negativa en innovació.

Si bé el sector privat ha mantingut la seva despesa en R+D, menys afectada pel clima econòmic atesa la seva naturalesa de despesa a mitjà i llarg termini, pel que fa a la innovació, l'any 2008 ha estat un mal any, especialment per a les grans empreses. La crisi ha comportat, en molts casos, la reducció d'inversions en aspectes com la compra de maquinària, l'adquisició de patents o la contractació de serveis d'R+D externs. Conseqüentment, tot plegat fa

preveure que la tendència negativa en l'àmbit de la innovació es mantindrà fins que no hi hagi elements que permetin consolidar la percepció que la crisi està remitent.

Quant a les perspectives d'inversió en infraestructures, es poden veure limitades pel dèficit públic a curt i mitjà termini, per la qual cosa caldrà recórrer, també, a la col·laboració públicoprivada. Caldrà veure si aquesta limitació afecta de la mateixa manera totes les inversions, o si el diferent rendiment d'aquestes farà que es concentri l'esforç en les més rendibles i es posposin les de menys rellevància.

Amb referència a l'ús de les infraestructures, és previsible que es recuperi lleugerament a mesura que millori la conjuntura econòmica, sense arribar als nivells anteriors a la crisi en els propers anys. Caldrà veure, però, com incideix aquesta conjuntura sobre els preus dels carburants, i com això afecta l'ús de les diferents infraestructures. Així doncs, és previsible que aquelles infraestructures que serveixen a modes de transport energèticament més eficients recuperin abans el trànsit que aquelles que serveixen a modes menys eficients.

Preocuparà l'escassetat de matèries primeres i recursos energètics.

De fet, i ja en l'àmbit de l'energia, l'escassetat de matèries primeres i recursos energètics pot afectar la base econòmica del país i de les empreses i pot condicionar l'estratègia de futur. En aquest sentit, la posada en marxa dels objectius existents en matèria de lluita contra el canvi climàtic i d'energia forma part de l'Estratègia Europa 2020, l'estratègia de la UE que s'aprovarà enguany i que fixa la sostenibilitat com una de les prioritats.

Resultarà prioritària la inversió en estalvi, en eficiència energètica i energies renovables. És previsible que es promourà el debat sobre l'energia nuclear i sobre el sistema de primes a les fonts renovables.

Es preveu que la producció de petroli continuï estancada, amb el consegüent increment de preus que aquest fet comportarà. Tot i així, els combustibles fòssils seguiran al capdavant del *mix* energètic. En aquest context, la política energètica d'Europa, la catalana i la de la resta de l'Estat hauria d'accelerar l'orientació cap a la garantia de subministrament i la reducció del grau de dependència energètica. En aquesta estratègia resulta prioritària la inversió en l'estalvi i l'eficiència energètica, encara amb molt marge per recórrer, i en les energies renovables. S'hi preveu impulsar el debat de l'energia nuclear. Els nous objectius de la revisió del Pla de l'energia de Catalunya s'aniran assolint, tot i que l'energia eòlica pot plantejar més dificultats.

En un context d'estabilització —amb alces moderades— de la demanda de l'electricitat i de creixement de les aportacions per part de les fonts renovables, es preveu un debat intens a l'entorn del sistema de primes a les energies renovables, amb una agudització dels conflictes interns del sector, no només entre energies tradicionals i renovables, sinó també entre el gas

i el carbó, l'eòlica i la termosolar amb la fotovoltaica, i entre els decisors polítics, els reguladors, les empreses productores i els mateixos territoris.

Davant de la lluita contra la crisi econòmica, els temes ambientals tindran poca presència en l'agenda internacional a curt termini.

En matèria de sostenibilitat, els temes ambientals continuaran tenint poca presència en l'agenda internacional. Després de l'acord de mínims de la quinzena Conferència de les Parts del Conveni marc de les Nacions Unides sobre el canvi climàtic, s'han reprès les negociacions sobre la lluita contra el canvi climàtic, si bé amb poques esperances d'aconseguir un acord global sobre el clima per a després del 2012, any d'expiració del Protocol de Kyoto. No sembla que l'acompliment de les prediccions més negatives sobre el canvi climàtic sigui un incentiu suficient per poder fer una predicció més positiva en aquest terreny.

El cert és que, malgrat la reducció general de les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle (GEH), en part conseqüència de la mateixa crisi econòmica, el creixement de l'activitat productiva de països de les dimensions de la Xina i l'Índia fa impossible que els objectius de Kyoto s'assoleixin amb les polítiques i mesures actuals.

Millora en la gestió de l'aigua, mitjançant el Pla de gestió de conca fluvial.

L'aigua seguirà sent l'àmbit prioritari de la política ambiental. La planificació i la gestió del risc de sequera i inundació dependran de la idoneïtat de les mesures que ja s'han adoptat i que en alguns casos estan en procés de desenvolupament, relacionades amb la dessalinització, depuració, regeneració i reutilització, entre d'altres. Amb l'aprovació del Pla de gestió del districte de conca fluvial de Catalunya, es disposarà d'una eina de primer ordre per poder planificar els recursos hidrològics de Catalunya, tot i que cal tenir present que aquest pla de gestió no incorpora la conca hidrogràfica de l'Ebre, si bé preveu fer propostes de mesures i de gestió que trametrà a la Confederació de la Conca Hidrogràfica de l'Ebre.

L'aprovació dels diversos programes sectorials de residus ha de comportar una millora en l'eficiència.

En l'àmbit català, després d'aprovar a principis d'any el Pla territorial sectorial d'infraestructures de gestió de residus municipals, continua el procés de tramitació —tot i que amb endarreriment— dels programes de gestió de residus PROGRIC (industrials), PROGEMIC (municipals) i PROGROC (construcció). L'Agència de Residus de Catalunya i els ens locals continuaran amb la implantació de la recollida selectiva i el tractament de la fracció orgànica. S'espera que la destinació a dipòsit controlat es redueixi. La crisi farà que els residus industrials i de la construcció disminueixin i que n'augmenti la valorització.

L'actual conjuntura econòmica possiblement reduirà les inversions de les empreses en protecció ambiental, com en d'altres, però no afectarà els sistemes de gestió ambiental que estiguin ben integrats en les organitzacions, de manera que s'estima que continuarà el procés de desacoblament de les emissions de CO₂, sobretot si s'estableixen incentius fiscals adequats.

La crisi econòmica continuarà provocant una evolució negativa del mercat de treball.

L'escenari de crisi continuarà marcant el to negatiu en el mercat de treball durant l'any 2010. Cal esperar que la pèrdua de població ocupada es moderi a mesura que el PIB torni a créixer. El que no sembla factible és que a curt termini es pugui generar ocupació en termes nets.

El desànim pot guanyar protagonisme entre els qui porten temps a l'atur o arriben a l'edat de treballar, la qual cosa pot fer que part d'aquestes persones passin a la inactivitat o es mantinguin al sistema educatiu o hi retornin, reduint les taxes d'activitat. Segons la magnitud d'aquests fluxos, això podria comportar també la reducció de les taxes d'atur.

Sembla evident que la conjuntura econòmica està actuant com un intens fre al procés migratori cap a Espanya i Catalunya. Caldrà observar si fins i tot produeix un procés migratori de signe invers al que s'ha experimentat durant els darrers anys.

Pel que fa a la temporalitat, és previsible que, a mesura que es recuperi l'economia, i per tant l'ocupació, torni a aparèixer amb força i sigui un dels aspectes que poden facilitar l'augment de les persones ocupades, però perpetuant el problema de la dualitat del mercat de treball.

Caldrà estar atents a com evoluciona el dèficit fiscal, i en quina mesura això afecta la població ocupada al sector públic i les prestacions per desocupació. En el primer cas, l'elevada temporalitat existent al sector públic (24,7%) pot motivar la no-renovació d'alguns contractes, la qual cosa incrementaria el nombre de persones desocupades.

Finalment, convé mencionar la conflictivitat laboral i social que es pot generar amb les mesures adoptades pel Govern, la persistència d'elevades taxes d'atur, i un major volum de persones en situació d'atur de llarga durada i atur concentrat en determinades llars.

Serà necessari enfortir la negociació col·lectiva, així com reformar les polítiques d'ocupació i millorar-ne la seva avaluació.

Les polítiques d'ocupació i la negociació col·lectiva es presenten com a eines indispensables per governar les pressions sobre el mercat de treball. En aquest context, les polítiques d'ocupació, tant passives com actives, haurien de tenir un lloc destacat en el debat polític i econòmic i en el diàleg social.

Les polítiques actives d'ocupació probablement necessitaran una reforma per donar resposta als nous perfils de persones aturades, i assegurar que es puguin cobrir les necessitats ocupacionals que es produeixen en els diferents sectors d'activitat econòmica. Així mateix, caldrà millorar l'avaluació de les polítiques actives i l'elaboració de propostes per incrementar-ne l'eficiència i l'estudi de les actuals prestacions d'atur, incloent-hi la prestació extraordinària aprovada enguany.

En l'àmbit català, caldrà esperar el desplegament dels 30 compromisos per a l'ocupació, el teixit econòmic i el desenvolupament social de Catalunya acordats entre el Govern i els agents socials a finals del 2009, entre els quals s'incorpora l'objectiu d'impulsar les polítiques d'ocupació i reactivar l'economia per mantenir i generar ocupació.

Per la seva banda, el 2010 és un any en el qual la negociació col·lectiva ha estat influenciada per la situació de recessió econòmica. En aquest sentit, és destacable l'existència d'un acord interconfederal en el qual, a més de determinar les pautes de creixement dels salaris per al període 2010-2012, els firmants es comprometen a acordar, al llarg de l'any, els canvis en la negociació dels convenis, per adequar-los a la nova realitat econòmica i productiva. Tanmateix, aquesta perspectiva es pot veure afectada per la reforma laboral aprovada pel Govern de l'Estat.

Consegüentment, caldrà enfortir el paper de la negociació col·lectiva i establir criteris i orientacions per tal d'afrontar en millors condicions els processos de negociació en la situació actual d'inestabilitat econòmica i de l'ocupació. Així doncs, la negociació col·lectiva hauria d'encaminar-se a esdevenir un instrument adequat per al manteniment i la recuperació de l'ocupació, així com per al foment de l'estabilitat en l'ocupació; l'establiment de marcs que permetin a les empreses mantenir i millorar la seva posició en el mercat i la seva productivitat, i l'adaptabilitat interna enfront de les circumstàncies exteriors canviants, negociant els canvis amb els representants dels treballadors.

L'evolució de l'economia i el mercat de treball serà la pedra angular que dirimirà el desenvolupament dels pilars de l'estat del benestar i el seu paper vertebrador de la cohesió social. El manteniment de l'estat del benestar travessa per un període de contenció de la despesa, un certa estabilització quantitativa de la població i un previsible creixement de la demanda de serveis per fer front a la difícil situació econòmica. Donar resposta amb garanties a aquest escenari comporta un major esforç d'eficiència del sistema però també és previsible que la recerca de noves vies de finançament per al sosteniment de l'actual estat del benestar entri amb força en l'agenda política d'aquests propers anys. En aquesta línia, la determinació de les mesures a curt termini ha de ser congruent amb la direcció de les reformes que s'han de dur a terme pensant en el llarg termini, que han d'estar orientades a establir un finançament suficient de l'estat del benestar.

Caldrà valorar els canvis en l'evolució demogràfica: menor creixement de la població.

A banda de les constriccions de caire econòmic, el sosteniment de les polítiques de benestar social està clarament condicionat per l'evolució demogràfica. En aquest àmbit, tal com confirmen les primeres dades disponibles del padró municipal en data 1 de gener de 2010, no és previsible repetir percentatges de creixement de la població com els viscuts en els darrers anys. En l'actual context econòmic i social, els fluxos migratoris seran més equilibrats pel que fa a les entrades i sortides de persones del nostre territori.

A aquesta nova realitat cal afegir que des de principis de l'any 2009 la natalitat ha entrat en declivi, producte no només del context econòmic, sinó també de l'arribada de les generacions "buides" dels anys vuitanta, que pel sol fet de ser un contingent menys nombrós ja feien preveure una reducció de la natalitat.

Aquest escenari planteja serioses inquietuds pel que fa als canvis en l'estructura de la població i els possibles reptes als quals caldrà fer front a curt i mitjà termini. D'una banda, l'estabilització quantitativa de la població catalana pot suposar, en una primera lectura, un cert alleugeriment de la pressió que darrerament havien rebut diversos serveis públics, com l'educació o la salut, per poder satisfer les necessitats d'una població amb uns índexs de creixement molt importants. Però, d'altra banda, una reducció del saldo migratori i un declivi de la natalitat comportarien una acceleració del procés d'envelliment de la població: caldrà valorar si aquest nou escenari demogràfic, a més d'implicar una major demanda de serveis vinculats amb la protecció social i la salut, podria tenir un impacte a mitjà i llarg termini en altres àmbits de l'estat del benestar com ara el model de sostenibilitat del sistema de pensions de la Seguretat Social, afectat especialment per la reducció del nombre de persones afiliades en alta a causa de l'increment de la desocupació.

Serà crucial, mantenir –com a mínim– i, si és possible, augmentar el nivell de despesa actual en educació.

Invertir en educació, més que mai, es converteix en una línia d'acció imprescindible per poder superar amb les millors garanties la situació actual de crisi econòmica. Aquesta idea, comuna entre tots els agents econòmics i socials, s'ha de tenir present a l'hora de distribuir la despesa pública, en un context previsible d'austeritat pressupostària, per la qual cosa, i en el pitjor dels escenaris, s'hauria de mantenir el nivell de despesa pública en educació respecte al PIB assolit després dels creixements efectuats durant els darrers anys, ja que no podem obviar que, malgrat aquests darrers increments, Catalunya encara es troba molt per sota de la mitjana de la Unió Europea.

Durant els propers mesos cal esperar que continuï el desplegament de la Llei d'educació, en especial, el Decret d'autonomia de centres, la regulació de la funció directiva i la posada en marxa de l'Agència d'Avaluació i Prospectiva de l'Educació. Tot i això, aquest

procés de diàleg no es preveu senzill davant la manca d'acord que hi ha entre el Govern i la comunitat educativa.

Tendència a la reducció de l'abandonament escolar prematur.

Cal preveure la consolidació de la tendència de reducció de l'abandonament escolar prematur, amb l'objectiu d'apropar-se a la mitjana europea. Aquest afany per combatre l'abandonament escolar pot ser afavorit per: la reducció de "l'efecte crida" que fins ara exercia el mercat de treball, fruit de la seva davallada; la continuïtat dels esforços de flexibilització per facilitar l'entrada i la permanència al sistema educatiu, com són les proves d'accés als diferents cicles, la potenciació de la formació a distància, la formació en alternança amb el treball, els programes de qualificació professional inicial (QPPI) o el programa Qualifica't.

Major penetració de la Formació Professional, més adaptable a les necessitats de l'activitat econòmica.

Cal esperar també que continuï incrementant-se la penetració dels estudis de formació professional, com una de les garanties més importants per potenciar la millora de l'ocupabilitat en un mercat del treball cada vegada més exigent i competitiu. Tot i els avenços, caldrà fer un esforç addicional per adequar els itineraris formatius, de manera més sistemàtica, a les necessitats de l'activitat econòmica, i tenint presents les previsions de demandes futures d'habilitats que progressivament podrien anar incorporant-se en el desplegament de la formació professional inicial, ocupacional i contínua. En aquest sentit, el paper de l'orientació professional i acadèmica hauria de ser cada vegada més rellevant.

Caldrà millorar l'eficiència del sistema sanitari.

Un altre pilar fonamental de l'estat del benestar és la sanitat. Cal dir que el punt de partida del sistema sanitari català és positiu; així ho assenyalen diversos indicadors com el nivell d'accessibilitat, la seva qualitat i la seva despesa, per sota de la mitjana dels països del seu entorn. Per primer cop, des de principis de segle, no es preveu un increment important de persones usuàries però, per contra, sí de la demanda de serveis d'atenció a la salut, en gran mesura per l'augment de l'esperança de vida.

En un context de forta contenció pressupostària i de reducció del dèficit, s'obrirà un altre cop el debat de com satisfer el finançament sostenible del sistema sanitari i es plantejaran, a mitjà termini, dilemes de caire polític i social provinents, d'una banda, dels possibles efectes que se'n puguin derivar sobre la qualitat i l'equitat dels serveis, si no es produeix una millora substancial de l'eficiència del sistema; i, de l'altra, de l'adopció de mesures destinades específicament a contenir i fins i tot retallar la despesa sanitària.

Les mesures que haurien de millorar l'eficiència del sistema sanitari exigeixen treure més profit de les tecnologies de la informació (recepta electrònica, historial clínic compartit, etc.), millorar el model de prestació de serveis (unificació dels processos assistencials, reducció de la hiperfreqüentació, utilització de genèrics) i la recerca de fórmules per catalitzar els canvis pertinents com poden ser l'ús d'incentius a les entitats proveïdores o millorar l'autonomia en la presa de decisions. Actualment ja s'han posat en marxa mesures per reduir la despesa farmacèutica per càpita, una de les més elevades de la Unió Europea, però l'actual context fa preveure que caldrà actuar en el mateix sentit en altres àmbits de la despesa.

Continuaran augmentant les situacions de vulnerabilitat i d'exclusió social.

En el terreny de la protecció social, si l'any 2009 s'ha caracteritzat per un augment molt considerable de les situacions de vulnerabilitat social i de les situacions de pobresa i exclusió social, fet que queda palès amb el fort increment de persones beneficiàries de la renda mínima d'inserció (RMI), el previsible manteniment de la crisi durant els propers mesos permet afirmar que aquesta tendència malauradament continuarà vigent.

Aquest escenari planteja un ingent repte del sistema de protecció social per poder fer front a l'increment previsible de demanda dels diversos serveis que ofereix, en un context de restriccions pressupostàries molt acusat. En la mesura que s'accentuï el problema de l'atur de llarga durada i que comporti l'extinció del dret a la percepció de prestacions d'atur, tant de caire contributiu com no contributiu, es preveu un important increment de persones susceptibles de ser beneficiàries de la renda mínima d'inserció, com a última xarxa de protecció social, amb el consegüent impacte pressupostari. A més, amb l'aprovació del Decret llei 1/2010, de 12 de gener, que modifica la Llei 10/1997, de la renda mínima d'inserció, amb el qual es faciliten les vies d'accés a l'RMI, és previsible que l'increment de persones beneficiàries encara sigui més important.

És en aquest context que és important recordar que el desplegament de les polítiques de protecció social en l'àmbit estatal encara té molt camí per recórrer, com així ho indica una despesa en protecció social clarament per sota de la mitjana de la Unió Europea.

Perill d'erosió tant de la qualitat dels serveis socials com del desplegament de la Llei de la dependència.

Així, el marc econòmic actual, si no es prenen les mesures adients, podria erosionar tant els indicadors bàsics de qualitat dels serveis socials bàsics com el desplegament del sistema català per a l'autonomia i atenció a la dependència (SCAAD), en un context de necessària modernització dels serveis socials per poder fer front als reptes que comporten la Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a la dependència i la Llei de serveis socials de Catalunya.

La possibilitat de comprar un habitatge continuarà sent inabastable per a una gran part de la ciutadania, malgrat la millora d'alguns indicadors d'accessibilitat.

Pel que fa a l'habitatge, el reajustament i la racionalització en el sector creditici espanyol perduraran al llarg del 2010 i tot fa preveure que es mantindran les resistències per part de les entitats de crèdit espanyoles per traslladar al sector de l'habitatge els recursos i les facilitats creditícies propiciades per les autoritats monetàries i polítiques.

L'any 2009 han millorat alguns dels elements que configuren els indicadors usuals d'accessibilitat a la compra d'habitatge, principalment com a conseqüència del descens del preu de l'habitatge i la reducció dels tipus d'interès hipotecaris mitjans. A mitjà termini, és previsible encara una disminució del preu de compra si bé és més difícil que tinguin lloc retalls addicionals dels tipus d'interès hipotecaris mitjans, tenint en compte que es troben en mínims històrics. A la vegada, es preveu que les condicions d'accés al crèdit es continuïn endurant al llarg del 2010, amb menors percentatges de préstec sobre el valor del bé hipotecat i la reducció dels terminis dels préstecs. Així, l'accessibilitat al crèdit té poc marge de millora i continuarà restringint la demanda d'habitatge si no és que es produeix un ajust més fort en el preu dels habitatges.

També cal tenir en compte que l'elevat percentatge de població en situació d'atur, la reducció de la massa salarial del 5% en termes anuals en el sector públic i les pressions que pugui generar sobre la negociació col·lectiva, fan preveure també una reducció de la capacitat de compra d'un nombre de famílies cada vegada més alt.

Així mateix, la supressió de les desgravacions fiscals a la compra d'habitatge de primera residència per als nivells de renda superiors als 24.107 euros a partir del 2011, la pujada de l'IVA i de l'impost de transmissions patrimonials i actes jurídics documentats en la segona meitat de l'any 2010, si bé podrien anticipar la compra d'habitatge i millorar la disposició al pagament dels compradors, els seus efectes es revertiran reduint la demanda d'habitatge a mitjà termini.

Es preveu un lent increment de l'oferta d'habitatge de protecció oficial.

D'altra banda, la reducció de la despesa pública directa en habitatge fa previsible un lent increment de l'oferta d'habitatge de protecció oficial, amb dificultats per millorar el pes de l'habitatge social estricte i el pes de les promocions de lloguer. Cal destacar que els pressupostos de la Generalitat per al 2010 preveuen una caiguda en aquesta política del 12,2% respecte dels pressupostos de l'any 2009 com a conseqüència del fort descens del 42,6% en les inversions reals, mentre que a escala estatal la despesa pública en habitatge es redueix el 7,7% en els pressupostos del 2010.

En el capítol de perspectives, la rehabilitació d'habitatges i el condicionament de les llars a l'eficiència energètica són, entre d'altres, segments del sector de la construcció que tenen recorregut per endavant.